
Programul Generații și Gen.

Un proiect trans-național destinat studierii dinamicii familiale și a relațiilor familiale din societățile confruntate cu fertilitate scăzută și îmbătrânire progresivă

Cornelia Mureșan

Cornelia Mureșan

Conferențiar universitar la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a Universității “Babeș-Bolyai”, doctor în demografie. Specialistă în statistică și demografie, autoare a mai multor studii și lucrări publicate în țară și străinătate, printre care *Evoluția demografică a României, 1870-2030*, Cluj-Napoca, 1999.

Schimbările profunde ale ratelor de fertilitate și mortalitate din lumea industrializată pe parcursul secolului 20 și mai ales declinul foarte puternic al ratelor de fertilitate din ultimul timp, au provocat schimbări majore în populație. Astăzi populațiile europene sunt mai bătrâne ca niciodată. Ele continuă să îmbătrânească iar schimbările neîntrerupte ale structurii pe vârste se vor accelera peste câteva decenii, odată cu intrarea generațiilor “baby-boom” în grupele de vârstă a 3-a. În același timp, după o lungă perioadă de creștere a efectivelor de populație, multe din aceste țări au început să se confrunte cu declinul populațiilor lor, iar celelalte urmează să o facă. Mai întâi va scădea numărul populației tinere, iar apoi, după câțva timp, va începe scăderea populației de vârstă activă. Concomitent va crește rapid numărul populației în vârstă și mai ales a celei foarte în vârstă. Pentru Europa și celelalte regiuni industrializate care rămân în general închise imigrațiilor permanente, declinul viitor al populației este foarte probabil, deși va fi mai puțin pronunțat pentru țările care continuă să primească și să naturalizeze străini. Pentru că inerția declinului este deja înscrisă în structura pe vârste a populației, declinurile vor continua sau se vor accelera cu siguranță, chiar dacă fertilitatea se va redresa brusc către nivelul de înlocuire.

Aceste evoluții sunt însoțite de apariția unui nou tip de familie inter-generațională, referită ca “familia păstaie”, care este o consecință a scăderilor din trecut a fertilității și mortalității. Spre deosebire de familia de acum câteva generații, noua familie este în mod tipic mai mică ca talie dar în același timp mai extinsă, la patru generații de rubedenii. De regulă, fiecare generație următoare are mai puțini membri decât cea precedentă și, în consecință, structura pe vârste sau pe generații a acestei familii este din ce în ce mai apăsătoare. Răspândirea familiei “păstaie” a

apărut, în multe țări, în tandem cu schimbări ale comportamentului de parteneriat și de reproducere. Acestea includ creșterea coabitării non-maritale, intensificarea dizolvării și re-formării uniunilor maritale și non-maritale, răspândirea infertilității voluntare și a nașterilor extra-maritale. Aceste schimbări multiple au afectat profund și au fost la rândul lor influențate de dinamicile relaționărilor în cadrul familiei, mai ales a relațiilor dintre părinți și copii și dintre parteneri. Foarte probabil în viitor va predomina familia mică, restrânsă și complexă.

Schimbările populației și familiei din zorii secolului XXI pun la încercare societățile industrializate și principalele ei instituții de conducere, în special statul și ceilalți parteneri sociali. Aceste provocări, care privesc mai mult Europa și Japonia decât alte părți ale lumii dezvoltate, sunt diverse și mai numeroase decât s-ar putea enumera aici. Pentru a exemplifica diversitatea, vom menționa trei din aceste provocări. Mai întâi, îmbătrânirea continuă a populațiilor se traduce în creșterea părții din venitul național destinat vârstnicilor. Ea cere societăților să acomodeze creșterea în așa fel încât să prevină conflictele dintre diferite generații, mai ales cele dintre generațiile active și cele pensionate. În al doilea rând schimbările multiple suferite de familii cer ca statul și alți parteneri sociali să monitorizeze și să asiste familiile atunci când este necesar, astfel încât legăturile dintre membrii ei să se păstreze și să se întărească. În al treilea rând, în multe părți ale Europei este un lucru obișnuit ca numărul de copii pe care îi au indivizii să fie mai mic cu destul de mult decât numărul de copii doriți. Acesta provoacă societățile și mai ales guvernele să asiste indivizii și cuplurile în obținerea dimensiunii dorite a familiilor.

Dacă statul și variații săi parteneri vor avea de înfruntat aceste provocări, și multe altele subiacente, progresul în domeniul inițierii serviciilor de politică socială va trebui accelerat. Programul Generații și Gen (PGG), promovat și coordonat de Comisia Economică pentru Europa a Națiunilor Unite (UNECE) cu suportul financiar al Fondului pentru Populație a Națiunilor Unite, este un efort științific menit să contribuie la avansul acestor cunoștințe. Astfel, el va ține cont de părerea inițiatorilor de politici sociale, în limitele determinate de subiectele de cercetare de maxim interes.

Scopul și cadrul conceptual al Programului

Scopul programului este studiul trans-național, comparativ, multidisciplinar și longitudinal al dinamicii familiei și al relațiilor familiale din țările industrializate contemporane, din Europa, Japonia și America de Nord. Obiectivul specific constă în îmbunătățirea înțelegerii factorilor – inclusiv politicile publice și programele de intervenție – care afectează evoluția celor două principale relații din cadrul familiei: relația copil-părinte și relația partener-partener. Programul Generații și Gen va urmări cu atenție începerea, dezvoltarea și terminarea relațiilor amintite, pentru bărbați și femei de toate categoriile de vârstă de la adolescență la cele înaintate. Cu alte cuvinte nu se va ține cont dacă copilul sau părintele este tânăr, de vârstă mijlocie sau bătrân.

Focalizarea pe începutul și sfârșitul *relațiilor copil-părinte și partener-partener* va permite cercetarea determinanților comportamentului demografic care conduc la evenimentele care marchează începerea și terminarea relațiilor.

Se va avea în vedere orice fel de eveniment de începere a relațiilor copil-părinte indiferent dacă este vorba de primul copil sau de următorii, dacă aceștia vin prin nașterea propriilor copii sau prin formarea uniunilor între părinți care au copii proprii, dacă e vorba de adopție sau de plasarea unui copil în grija unui adult. Relația copil-părinte se poate sfârși, printre altele, prin deces, prin desfacerea uniunii sau prin terminarea perioadei de încredințare. Cele mai răspândite relații sunt cele dintre copil și părinte biologic, dar acolo unde separările și re-căsătoriile sunt evenimente comune, relațiile copil-părinte vitreg sunt semnificative din punct de vedere cantitativ și vor fi studiate cu atenție sporită.

Forme multiple pot lua și relațiile partener-partener. Aceasta poate fi o relație conjugală, care implică sau nu co-rezidență, sau poate lua o varietate crescândă de forme de relații intime cvasi-stabile. Ea poate fi o relație heterosexuală sau, într-un număr redus dar crescând de țări, homosexuală, acolo unde acest tip de relație este recunoscut. Relația poate începe cu o căsătorie, cu un început de trai în comun în aceeași locuință sau în locuințe distincte, sau printr-un eveniment mai mult sau mai puțin identificabil, care aduce doi indivizi într-o relație intimă stabilă. Ea poate sfârși prin divorț, separare după căsătorie de facto sau de jure, prin schimbarea aranjamentului de trai a unui cuplu aflat în uniune consensuală, sau printr-o separare mai mult sau mai puțin identificabilă după o perioadă de intimitate stabilă în afara unei uniuni conjugale sau consensuale.

Ca oricare din relațiile inter-personale, relațiile copil-părinte sau partener-partener implică diverse transferuri materiale cum ar fi bani, proprietăți, bunuri, servicii, spațiu de locuire sau transferuri intangibile, cum ar fi timp, sfaturi, companie și afecțiune. Dacă aceste transferuri sunt absente, iar relațiile sunt caracterizate ca neplăcute, conflictuale sau abuzive, le putem percepe ca transferuri purtătoare de drepturi. Sunt posibile și combinații de transferuri de primul și al doilea tip; de exemplu, o relație poate exista acolo unde un conflict apare simultan cu un transfer de proprietate. Unele transferuri pot fi inițiate în urma unor acțiuni voluntare, altele pot fi determinate de obligații legale. Individul dintr-o relație poate fi în același timp cel care dă sau cel care primește, deși nu în mod necesar este vorba de un același tip de bun sau de aceeași perioadă de timp. Implicațiile transferurilor asupra indivizilor și a bunăstării lor pot fi sensibil diferite. Chiar și perspectiva asupra a da și a primi poate fi diferită pentru cei doi. Felul cum sunt apreciate aspectele specifice ale relației de către unul din membrii diadei, poate fi destul de diferit față de cum apreciază celălalt. Acest lucru este mai cu seamă valabil atunci când se referă la transferuri de lucruri intangibile, cum ar fi afecțiunea.

Unele relații durează mai mult decât altele și, astfel, pot fi supuse unor transformări majore. Relațiile copil-părinte biologic și relațiile dintre parteneri căsătoriți din societățile în care divorțul și separarea nu sunt încă obișnuite sunt prime exemple de relații de lungă durată. Durabilitatea lor provine din co-supraviețuirea indivizilor implicați. Aceste relații suferă schimbări majore de-a lungul timpului, mai ales în ceea ce privește natura și conținutul lor. Astfel, relația dintre părinte și copil biologic nu poate decât să se schimbe față de felul în care debutează, adică prin dependența copilului de părinte, și se poate sfârși prin sprijinirea părintelui de către copil. Relațiile conjugale pot fi supuse și ele transformărilor, legate sau nu de copii (sosirea sau creșterea lor, sau plecarea din casa părintească). Relațiile copil-părinte vitreg și

partener-partener în uniune consensuală sunt adesea mai scurte ca durată. Atâta timp cât durează există și potențialul de schimbare. Corolarul schimbărilor în timp a relațiilor este că natura și conținutul oricărei relații, la diferite momente de timp din cursul vieții membrilor unei diade, pot fi foarte diferite.

Relațiile în chestiune interacționează și interacțiunile pot fi numeroase. Câteva interacțiuni pot fi simple, altele mai mult sau mai puțin complexe. Simplitatea poate fi ilustrată prin cazul unei femei singure cu copil care intră într-o relație conjugală cu un bărbat fără copii. Actul căsătoriei va însemna începutul unei relații partener-partener a celor doi, femeia și bărbatul, și începutul unei relații copil-părinte vitreg pentru cealaltă diadă, copilul și bărbatul. Complexitatea poate fi totuși substanțială. Continuând cu același exemplu, felul celor două relații și modul în care ele se schimbă poate mări sau diminua șansele cuplului de a avea propriul lor copil. Iar atunci când acest copil se naște, relațiile formale dintre cei trei se pot schimba într-o varietate de moduri. Pentru a face lucrurile și mai complexe, decesul femeii poate duce la redefinirea relațiilor dintre cei trei supraviețuitori. Ceea ce ne interesează este cum interacționează evenimentele de începere și terminare a relațiilor, precum și felul în care interacționează evenimentele și relațiile între ele.

Relațiile vor fi analizate în cadrul *contextului* în care trăiesc indivizii. Acest context este gândit ca fiind format din mai multe straturi, pornind de la unul foarte aproape de individ, cum ar fi gospodăria individuală, și până la unul foarte îndepărtat, de exemplu țara lui. Se va face distincție între straturi și vor fi referite prin contextul apropiat (nivel mezo) și contextul îndepărtat (nivel macro) al individului. Primul va cuprinde gospodăria, familia și rețeaua de suport a individului. În caz că persoana are un partener, contextul apropiat va include și familia și rețeaua de suport a partenerului. Familiile și rețelele celor doi se pot suprapune într-o măsură mai mare sau mai mică. Contextul îndepărtat va cuprinde ceea ce ține de comunitatea individului, regiunea căreia îi aparține și țara lui. Acolo unde există partener, contextul îndepărtat va coincide de obicei cu cel al individului, dar poate diferi în cazul în care cei doi trăiesc separat.

Contextul perceput ca fiind compus din două straturi, va deschide calea spre posibilitățile analizelor multi-nivel, mai precis pentru trei nivele (micro, mezo și macro) în loc de obișnuitele nivele micro și macro. Nivelele mezo și macro coincid cu contextul apropiat și respectiv îndepărtat al individului (și al partenerului). Nivelul micro se va referi la relațiile copil-părinte și partener-partener.

Se va acorda importanță deosebită la două din aspectele speciale ale contextului: interacțiunile dintre bărbați și femei și dintre membrii diferitelor generații. Ambele clase de relaționări sunt modelate și influențază la rândul lor cadrul în care operează și interacționează factorii economici, sociali, politici, culturali și tehnologici. Mai mult chiar, premisa este că aceste interacțiuni au și o influență independentă importantă asupra relațiilor copil-părinte și partener-partener, mai ales asupra începerii, dezvoltării și terminării lor (vezi figura 1). Accentul special pus de Programul Generații și Gen pe interacțiunile de gen și dintre generații și pe impactul lor asupra relațiilor copil-părinte și partener-partener a dat numele proiectului.

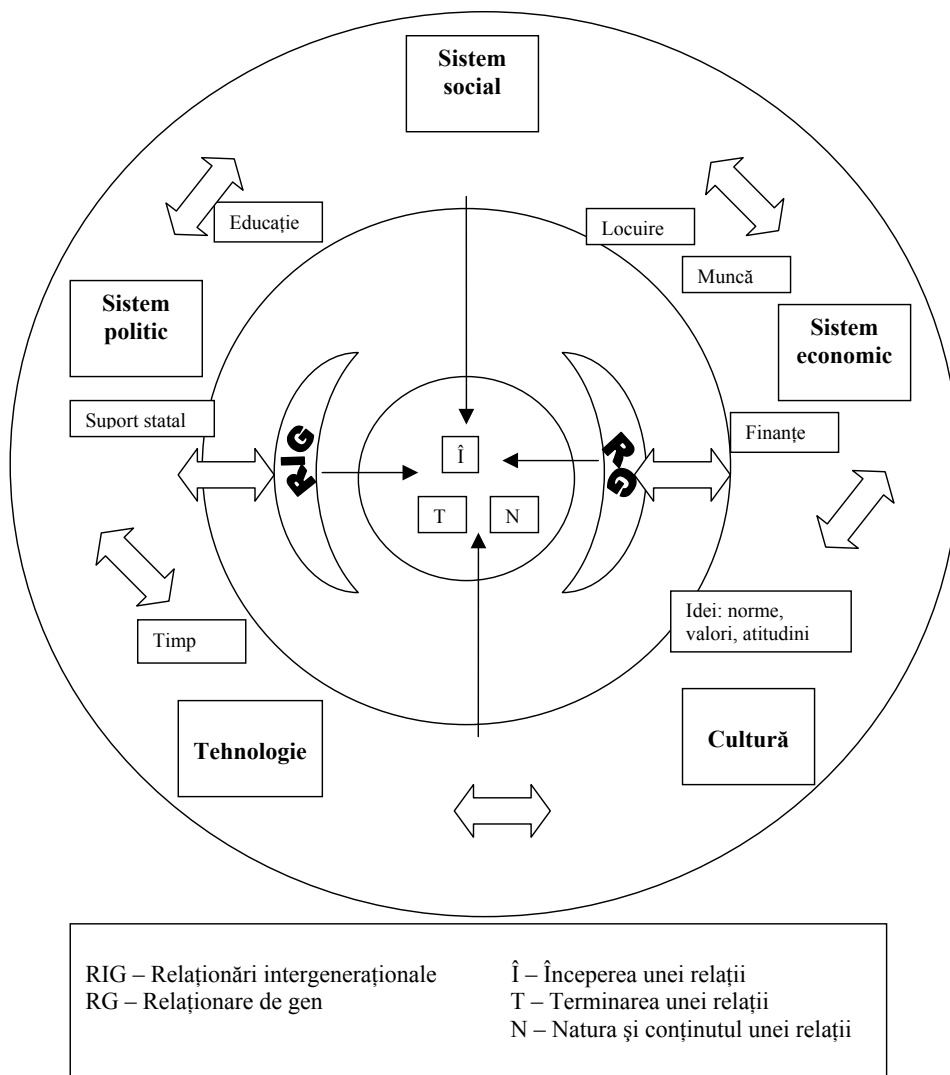

Figura 1. Dubla influență a relaționărilor dintre generații și genuri asupra formării, dezvoltării și terminării relațiilor familiale: directă și prin intermediul factorilor economici, sociali, politici, educaționali și culturali

Sursa: prezentare a programului făcută de Miroslav Macura, șeful Unității pentru Activitățile Populației al Comisiei Economice pentru Europa al ONU (PAU/UNECE), la prima întâlnire a grupului informal de lucru (Budapesta, 24-25 septembrie 2001)

Relevanța Programului pentru definirea politicilor sociale

Familile sunt unități de bază ale societății. Bunăstarea și coeziunea lor, ca și abilitatea de a îndeplini variatele lor funcții sunt de primă importanță în societățile contemporane. Statul și partenerii săi simt din ce în ce mai mult nevoia de a oferi

sprijin familiilor prin variate politici și programe. Definirea și implementarea politicilor și programelor de sprijinire a familiilor necesită cunoștințe avansate despre dinamica familiilor și a relațiilor familiale. Programul Generații și Gen va urmări obținerea acestor cunoștințe prin căutarea răspunsurilor la o mare varietate de întrebări, incluzând următoarele.

Cum se schimbă în timp dimensiunea, structura și compoziția familiilor? Care sunt trăsăturile principalele ale relațiilor dintre generațiile unei familii și ce modificări suferă aceste relații în decursul timpului? Care sunt principalele caracteristici ale relațiilor de gen în familii și cum se schimbă ele în timp - devin ele oare mai echitabile? Ce schimbări apar în relațiile dintre copii și părinți pe măsură ce fiecare înaintează în cursul vieții lui? Ce schimbări se produc în relațiile dintre parteneri când se căsătoresc sau încep o uniune consensuală? Cum interacționează în timp relațiile copil-părinte și partener-partener, și mai ales dacă tind se sprijine reciproc sau să se slăbească una pe cealaltă?

Întrebările se mai referă și la următoarele. Cum variază societățile industriale în ceea ce privește caracteristicile diferitelor structuri familiale, a relațiilor intergenerații și de gen, și a relațiilor copil-părinte și partener-partener? Schimbările survenite în timp tind să converge sau să diverge? Variatele trenduri conduc spre o mai mare nevoie de ajutor public și privat pentru familii, sau dimpotrivă spre una mai mică? Ce pot învăța societățile una de la alta despre interferența politicilor de suport pentru familii și dinamica familiilor și a relațiilor familiale?

Cu privire la factorii care influențează relațiile copil-părinte și partener-partener, întrebările vor include următoarele. Care este impactul educației, a muncii plătite sau neplătite, și a veniturilor asupra începerii, dezvoltării și terminării relațiilor? Care este influența condițiilor de locuire și a presiunii timpului asupra vieții contemporane, precum și a credințelor, atitudinilor și valorilor? Cum afectează măsurile politicilor publice, mai ales plățile către indivizi și familii, de la alocațiile pentru copii și până la pensii, evenimentele care semnifică începerea sau terminarea relațiilor și starea relațiilor? Care sunt transferurile efective – monetare și nemonetare – dintre membrii diferitelor generații din cadrul familiei? Cum influențează poziția din familie și societate a bărbaților și femeilor relațiile copil-părinte și partener-partener?

Toate aceste întrebări ilustrează ceea ce Programul intenționează să urmărească, în acest moment. Dacă dialogul dintre PGG și responsabilii politici va adăuga și alte întrebări (ceea ce se dorește), PGG le va lua în considerare și le va integra dacă este posibil. Mai exact, în măsura în care aceste întrebări adiționale pot fi adresate în limitele Programului, ele vor influența în viitor cursul PGG. În concluzie, nevoile percepute de responsabilii politici vor juca un rol cheie în modelarea programului.

Relevanța Programului pentru cercetarea științifică de specialitate

Se speră ca Programul să răspundă unui set mai larg de întrebări de importanță fundamentală pentru societățile industriale contemporane. Aceste întrebări s-au înmulțit în ultima decadă, dar nici guvernele nici cercetătorii nu par să fi găsit încă răspuns pentru ele. Două astfel de seturi de întrebări sunt semnalate în cele ce urmează.

Mai întâi, există câteva întrebări fundamentale legate de fertilitate. De ce fertilitatea a scăzut către nivele nemaîntâlnit de joase și rămâne în continuare

atât de scăzută în multe părți ale Europei și în Japonia? De ce, în același timp, ea rămâne comparativ înaltă, deși tot sub nivelul de înlocuire, în țările de peste ocean colonizate de europeni, ca și în unele țări europene, cum ar fi Franța și Norvegia? Ar putea oare statul și partenerii săi sociali din țările cu rate de fertilitate foarte joase, stimula natalitatea prin inițierea unor politici și programe după tiparul celor care există în țările cu fertilitate considerabil mai ridicată? Oare politicile și programele specifice de suport social ar putea avea efecte diferite? Oare nu cumva nivelele de fertilitate depind mai mult de regimurile generale de bunăstare și, astfel, n-ar putea fi substanțial influențate de intervențiile punctuale? Mai mult, oare nu cumva regimurile de bunăstare nu au un impact puternic asupra natalității, ci mai degrabă îl au atitudinile, credințele și valorile, care sunt de fapt mai degrabă insensibile la intervențiile de politici sociale și care conduc la rezultate agregate de fertilitate contrare menținerii durabile a societăților noastre?

În al doilea rând, există întrebări care privesc relațiile familiale și felul în care statul poate sprijini familiile. Cum se schimbă ajutorul reciproc dintre membrii familiilor în societățile industriale, mai ales cel dintre rudeniile apropiate, și cum se manifestă acesta prin transferuri interpersonale de diferite feluri? În aceeași ordine de idei, schimbările petrecute în relațiile copil-părinte și partener-partener duc la slăbirea sau la întărirea legăturilor familiale și a solidarității și coeziunii familiale? Cum interferează ajutorarea dintre membrii familiei, pe de o parte, cu ajutorul statului și al partenerilor săi, pe de alta? Cum influențează ajutorul (financiar și servicii de îngrijire) acordat familiilor relațiile dintre membrii familiei și bunăstarea lor? Date fiind transformările pe care le-au suferit familiile și relațiile familiale, care este cel mai efectiv mod prin care statul și partenerii săi sociali pot sprijini familiile?

Noutăți ale Programului față de anchetele pan-europene precedente

Programul Generații și Gen este pasul următor după cele trei anchete pan-europene conduse între deceniile 1960 și 1990. Cea de a treia a fost Ancheta Familiei și Fertilității (FFS - Family and Fertility Survey) și a inclus în afara celor 21 țări europene, Canada, Noua Zeelandă și SUA. PGG a tras învățăminte din ele, în special din realizările și slăbiciunile lor, și se bazează pe acestea. Deasemenea, ea păstrează continuitatea FFS, asigurând compatibilitate între datele FFS și anumite aspecte ale datelor PGG, astfel că investițiile în FFS vor continua să producă efecte pentru încă ceva timp. Totuși, datorită câtorva caracteristici noi, PGG este un nou început. Principalele inovații constau în caracterul prospectiv, multidisciplinar, sensibil la context și înalt comparabil al Programului.

Prospectivitate. În contrast cu anchetele precedente, Programul Generații și Gen se ocupă în primul rând cu ceea ce dezvăluie prezentul, mai degrabă decât trecutul. El rupe tradiția proiectelor de cercetare bazate pe anchete transversale care pe lângă informațiile despre starea curentă puneau accent pe informația retrospectivă, în special pe date despre desfășurarea evenimentelor. PGG a fost dezvoltat în jurul unei anchete longitudinale prospective, care, dacă este posibil, va continua un deceniu sau mai mult, făcând posibil studiul schimbărilor familiilor și a relațiilor familiale pe măsură ce apar. Programul va trebui să dea atenție trecutului: altfel va fi o mare greșeală - fie și din simplul motiv că prezentul

și viitorul nostru își au rădăcinile în trecut. Orientarea prospectivă a Programului, atentă la ceea ce urmează, va produce cunoștințe despre “prezentul necunoscut” atât de relevante pentru decizia politică.

Multidisciplinaritate. Cercetătorii din domeniul populației împărtășesc tot mai mult ideea că, singure, perspectivele disciplinare individuale de studiere a populației și a comportamentului familial sunt incapabile să producă rezultate majore în cunoaștere. Pentru că perspectivele multidisciplinare par să fie mult mai promițătoare, PGG a îmbrățișat o abordare multidisciplinară în studierea dinamicii familiei și a relațiilor familiale. De exemplu, Programul nu își propune să vadă care dintre mutațiile din condițiile economice de viață sau schimbările ideationale au o influență mai mare în începerea parentalității sau a vieții conjugale. Mai degrabă se acceptă că ambele forțe se pot dovedi a avea un impact puternic și astfel se deschide drum spre testările empirice de explicații competitive. Abordarea multidisciplinară a Programului se îmbină cu decizia de a-l proiecta în jurul unei anchete prospective longitudinale, pentru că acest tip de anchetă este cu mult mai adecvată pentru măsurarea variabilelor temporal dependente, cum ar fi veniturile și opiniile, decât o anchetă transversală retrospectivă. Această abordare oferă oportunitatea introducerii în analiză a variabilelor pentru politici ca variabile temporal dependente și astfel să contribuie cu cunoștințe direct relevante pentru responsabilii politici.

Senzitivitate contextuală. Programul este în contradicție cu așa-numitele perspective atomiste sau individualiste ale comportamentului uman la care au aderat anumite piste moarte ale cercetărilor demografice și behaviorale în ultimele câteva decade. PGG consideră că comportamentul individual, cum ar fi plecarea din casa părintească sau decizia de a forma o uniune nouă, co-rezidențială, este influențată de trăsăturile indivizilor, de condiția și convingerile lor, dar sunt afectate și de contextul în care trăiesc, inclusiv de familii, rețele, comunități și societăți. Altfel spus, dinamica familiilor și a relațiilor familiale sunt văzute ca fiind contextual dependente. În centrul acestor contexte – atât la nivele mezo cât și la cele macro – stau relațiile dintre generații și cele de gen. PGG consideră că aceste relații sunt influențate și influențează, la rândul lor, politicile statului și partenerilor săi.

Comparativitate. Încă de la inițiere PGG a fost rodul unui efort comparativ comun mai multor țări, care s-a dezvoltat pe următoarele premise. Mai întâi, schimbările de populație și familie din numeroase societăți contemporane industrializate au multe trăsături în comun. Cu excepția uneia sau a două țări, nici o țară nu poate găsi singură răspunsuri la atâtea întrebări de complexitate celor apărute în urma acestor schimbări. Astfel țările au interesul să-și unească forțele și să caute împreună răspunsurile, reducând astfel costurile eforturilor fiecăreia. În al doilea rând, cunoștințele rezultate din efort vor dezvălui dacă politicile implementate în fiecare dintre țări răspund sau sunt potențial capabile să răspundă schimbărilor în populație sau în familie. Pe baza lor țările vor putea învăța unele de la altele despre rezultatele politicilor lor. Posibilitatea ca experiența unei politici într-o anumită țară să poată fi reprodusă în altele poate fi un lucru foarte important. În al treilea rând, Programul Generații și Gen are în vedere un nivel foarte înalt de comparabilitate a datelor și rezultatelor, pentru ca fiecare țară să se poată compara

cu celelalte. Se vor utiliza, printre altele, instrumente de cercetare comune și definiții comune pentru concepte și variabile.

Sursele de date ale Programului

Principala sursă de date PGG va fi, așa cum s-a sugerat, ancheta prospectivă longitudinală. Ancheta, intitulată Ancheta Generații și Gen (AGG) va avea un număr egal de respondenți bărbați și femei în intervalul de vârstă 18-79 ani. AGG va cere respondenților informații despre relațiile curente de tipul copil-părinte și partener-partener. Ancheta va colecta și date despre mezo-contextul indivizilor, adică despre gospodăria lor, despre familia și rețeaua lor de suport social. Dimensiunea eșantioanelor va fi teoretic vorbind de circa 10 000 respondenți și vor fi intervievați la fiecare trei ani pe durata unei perioade de nouă sau mai mulți ani. În concluzie, Programul Generații și Gen va putea depista schimbările din familii și relațiile familiale pe măsură ce ele se dezvoltă.

În conformitate cu orientarea multidisciplinară a Programului, Ancheta Generații și Gen va colecta informații despre o mulțime de variabile, în special cele care îmbunătățesc înțelegerea noastră despre dinamica celor două principale relaționări din familie. Aceste variabile explicative vor include un număr de variabile temporal dependente. Ancheta Generații și Gen va accentua mai puțin detaliile informațiilor retrospective, din categoria istoriei evenimentelor, decât au făcut-o predecesoarele ei. Variabilele vor include frecventarea școlară; ocupația și câștigurile; alocațiile publice și serviciile de care au beneficiat indivizii, cuplurile și familiile; dar și averea și locuința lor. Vor include de asemenea transferurile monetare și de servicii intra- și inter-generații la nivelul familiei și al rețelei de suport. Câteva aspecte ale relaționărilor de gen, despre subiecte legate de autonomie și luarea deciziilor, vor figura printre variabilele temporal dependente. Ele vor captura dimensiuni subiective – valori, atitudini și credințe – și convingeri subiective.

Țările care sunt bogate în date administrative pot opta pentru o extragere din aceste date și o suplimentare a lor cu informații culese pe baza unei anchete AGG mai reduse. Această variantă cu costuri relativ mai mici poate totuși să fie deficitară din alt punct de vedere, anume prin posibilitatea ca anumite tipuri de variabile din înregistrările administrative să nu fie suficient de comparabile cu datele originale ale Anchetei Generații și Gen. Acolo unde lipsa unui comparabilități suficiente devine o amenințare, vor trebui făcute alegeri judicioase și posibil dificile pentru a evita periclitarea comparabilității trans-naționale.

În plus față de Ancheta Generații și Gen, Programul va extrage informații cantitative și calitative și dintr-o serie de surse de date agregate, deja existente, naționale și internaționale. Aceste date se referă la condițiile sociale și economice, cum ar fi piețele muncii și de locuire; la dispozițiile, instituțiile și politicile legale, cum ar fi legislația familiei, beneficiilor și serviciilor; și la relaționările de nivel macro de gen și intergeneraționale, manifestate, de exemplu, prin participarea femeii în variate domenii ale vieții. Datele vor fi atât de nivel comunitar, așa cum vor fi ele definite de țările înseși, cât și de nivel național. Macro-variabilele contextuale de nivel național și sub-național vor fi utilizate împreună cu datele AGG ca intrări pentru analizele multi-nivel. Aceste variabile

vor fi folosite pentru încercarea de a explica variațiile de comportament privind cele două principale relații familiale, în cadrul țărilor și dintre țări. Se anticipează ca studiile comparative trans-naționale să arunce lumină asupra felului în care diferite regimuri de bunăstare influențează comportamentul, furnizând astfel decidenților politici indicații despre posibilitatea nevoii și modul în care ar trebui modificate regimurile de bunăstare.

Accesul comunității științifice de cercetare la datele de anchetă

Datele vor fi oferite și arhivate la sediul central al UNECE pe baza unor acorduri legale încheiate între organizațiile furnizoare și UNECE. Datele vor fi distribuite la cerere unor cercetători individuali și unor grupuri de cercetători din diferite organizații academice, de cercetare sau de statistică din țările participante în Program, dar și din altele. Ele vor fi utilizate exclusiv în scopuri de cercetare, prin obligativitatea consimțirii la promisiunea de confidențialitate stipulată în acordurile semnate de cercetătorii care completează cereri pentru date. Procedurile de asigurare a confidențialității și integrității datelor vor fi prietenoase cu utilizatorii, dar riguroase, și vor fi puse la dispoziție de către UNECE, care are o mare experiență în arhivarea și diseminarea datelor de nivel micro. Datele vor fi expediate la UNECE, arhivate și diseminate de îndată ce vor fi disponibile astfel încât să se evite întârzierile în analiza și publicarea rezultatelor.

Așa cum s-a întâmplat și cu celelalte eforturi de cercetare conduse de UNECE și bazate pe recensăminte și anchete, Programul Generației și Gen va stimula atât cercetările naționale cât și cele trans-naționale. Elementele de agendă de cercetare PGG dezvoltate recent vor fi elaborate prin dialoguri de nivel internațional între cercetători și decidenții politici. După ce agenda de cercetare a fost completată, ea va focaliza discuțiile la nivel național dintre cele două comunități. Scopul explicit este ca cercetătorii din diferite organizații naționale să devină senzitivi la nevoile responsabililor politici, să răspundă la ele, iar în revanșă, aceștia să conștientizeze potențialul PGG și să sprijine cercetările PGG și utilizarea ulterioară a cunoștințelor generate de Program. Direcțiile particulare pe care le vor lua cercetările de la nivelul național vor depinde în mare măsură de dialogul dintre cele două grupuri de actori.

Se așteaptă ca PGG să producă o multitudine de articole științifice și de rapoarte, unele orientate către comunitatea științifică de cercetare, iar altele pregătite pentru uzul decidenților politici. Vor fi organizate workshopuri, seminarii și conferințe, care vor reuni cercetători, responsabili politici și statisticieni. Se vor scoate publicații atât de către organizațiile naționale cât și de către UNECE. Ca și în cazul proiectului FFS, vor fi promovate și coordonate de către PAU proiecte internaționale de cercetare astfel încât datele PGG să fie utilizate cât mai intens posibil în scopuri comparative trans-naționale.

Organizarea Programului

După ce a obținut aprobarea Conferinței Statisticienilor Europeni, care supervizează activitatea Unității pentru Activitățile Populației, PAU a inițiat Programul la începutul anului 2000. Către mijlocul anului 2000, PAU a invitat 7 organizații naționale proeminente, incluzând institute de cercetare a

populației, departamente universitare și oficii de statistică, să devină membre ale Consorțiului PGG. Actualmente Consorțiul PGG constă în următoarele organizații: Centrul pentru Analiza Excluderii Sociale de la London School of Economics (Marea Britanie); Departamentul de Demografie de la Universitatea La Sapienza (Italia); Oficiul Central Ungar de Statistică; Institutul Național de Studii Demografice (Franța); Institutul Max Planck pentru Cercetări Demografice (Germania); Institutul Demografic Interdisciplinar Olandez și Statistics Canada. PAU este atât membru în cât și coordonator al Consorțiului. Consorțiul a fost creierul Programului - i-a propus obiectivele, a sugerat cadrul de lucru și a făcut propuneri pentru dezvoltarea și utilizarea surselor de date. A fost și forța lui conducătoare - după ce a făcut propunerile, Consorțiul dezvoltă acum diferitele instrumente PGG.

Pe măsură ce PGG s-a maturizat, s-a constituit un Grup de Lucru Informal (GLI), în septembrie 2001. Acesta constă din reprezentanți din diferite instituții naționale din întreaga regiune UNECE plus Japonia. Multe dintre ele s-au întâlnit deja la Geneva în iulie 2000, înainte de constituirea GLI, pentru a lua în considerare și a reacționa la primele idei exprimate în Program. Apoi, ei s-au întâlnit la Budapesta în septembrie 2001, deja ca membri GLI. Fiind un corp consultativ al programului, GLI a luat în considerare și a răspuns propunerilor Consorțiului girând în linii mari și făcând numeroase sugestii utile în legătură cu viitoarea muncă PGG. Membrii PGG au schimbat de asemenea păreri și viziuni despre participarea la Program. O a doua întâlnire a grupului GLI a avut loc în februarie 2003 la Praga.

Pe măsură ce implementarea Programului a luat amploare, s-au format mici grupuri de experți. Unul din aceste grupuri a activat în 2001, ocupându-se cu diferite probleme conceptuale, inclusiv definirea scopului PGG, a obiectivelor de cercetare și a datelor necesare. Un alt grup, activ de la mijlocul lui 2001, dezvoltă chestionarul AGG și designul anchetei. S-a mai format încă un grup pentru lansarea lucrului cu date contextuale și variabile de nivel macro. Se anticipează formarea altor grupuri care să permită ca Programul Generației și Gen să țină cont progresiv de expertiza membrilor GLI și a celorlalți cercetători neafiliați la Program prin instituțiile lor, pe măsură ce se adună aceste expertize.

Grupul de Lucru Informal a sugerat cum pot fi făcute aranjamente la nivel național astfel ca PGG să înceapă să înainteze în țările care doresc să participe în Program. Propunerea constă în formarea Comitetelor Naționale PGG, constituit din instituții naționale, în special instituții academice și de cercetare, ministere guvernamentale sau agenții, și oficii naționale de statistică. Cu personalul desemnat din aceste organizații se vor forma grupuri de lucru care, sub conducerea Comitetelor, vor implementa Programul la nivel național. Membrii de conducere a Comitetelor vor reprezenta țările lor în GLI. Aceste Comitete vor face strângerea inițială de fonduri necesare Programului în țările lor și vor asigura finanțarea pe termen lung. În mod deliberat se solicită Comitetelor să fie compuse din instituții și nu din indivizi participanți prin capacitatea lor personală. Punctul de vedere GLI este că numai instituțiile pot garanta obligativitatea pe termen-lung presupusă de PGG și numai ele pot asigura continuitatea fundamentală pentru succesul programului.

Țările participante la Program

În ceea ce privește țările, Programul este deschis tuturor statelor membre UNECE, care cuprind Europa, America de Nord, inclusiv Statele Independente ale Commonwealth-ului și Israel. Va fi deschisă participarea țărilor din afara granițelor regiunii UNECE, cum ar fi celor din Asia de Est și Sud-est și Oceania; întrucât evoluțiile populației și familiei din aceste țări au multe în comun cu evoluțiile din grupul UNECE. Țările non-UNECE vor fi membri plini și egali cu țările UNECE.

Pentru că Programul este încă într-o fază inițială, cu diferite instrumente încă de definitivat sau dezvoltat, abia două țări au luat o decizie formală și au obținut deja fonduri pentru a participa la Program: Germania și Japonia. Totuși sunt multe țări care au dat indicii puternic pozitive despre posibila lor participare. Printre aceste țări, unde s-au făcut pași inițiali pentru netezirea căii de participare la PGG sunt: Austria, Belgia, Bulgaria, Canada, Republica Cehă, Republica Chirghiză, Croația, Elveția, Estonia, Finlanda, Franța, Georgia, Grecia, Italia, Lituania, Marea Britanie, Norvegia, Olanda, Polonia, Portugalia, România, Rusia, Republica Slovacă, Slovenia, Spania și Suedia. Ungaria a efectuat deja un prim val de anchetă tip Generații și Gen, și speră să se alinieze mai strâns la AGG în viitor. Programul își propune să atragă și alte țări.

Comitele Naționale PGG vor furniza cadrul în care va avea loc cooperarea dintre cercetători, decidenții politici și statisticieni. Împreună ei vor căuta să implementeze Programul în maximul beneficiu al țării lor. Comitetele vor încuraja mai ales discuțiile pozitive dintre cercetători și responsabilii politici.

Stadiul actual al Programului și viitorul lui apropiat

Cel târziu către mijlocul anului 2003, PGG va încheia lucrul pentru câteva instrumente ale programului, necesare a fi terminate înainte ca implementarea PGG să poată începe în diferite țări. Cele mai importante instrumente sunt chestionarul AGG, eșantionarea și designul anchetei. Va fi necesară apoi pre-testarea acestora în diferite așezări naționale. Grupul de Lucru Informal va revizui apoi complet instrumentele și va face sugestii în legătură cu conținutul lor. În același timp se va lansa și urmări o acțiune de chemare către cât mai multe țări care s-ar putea alătura Programului. Va începe și stadiul inițial de lucru pentru variabilele și datele de nivel macro, dar numai după ce instrumentele Anchetei Generații și Gen va fi într-un stadiu avansat de pregătire.